

Sürrealist ve Dadaist bir selamlaşma

KAAN EGEMEN

Bazı romanlar, yazıldığı dönemin ruhunu yansıtmalarının yanında öncü bir rol üstlenir ama bu, epey zaman sonra anlaşılır. Louis Aragon'un 1926'da yayımlanan 'Paris Köylüsü' isimli romanı, o yılların avant-gart akımı Sürrealizmin hikâyesi gibi okunabilir. Öte yandan kente uyum sağlamaya uğraşan birini, o günkü koşulları, gerilimleri ve zamanın ruhunu harmanlayarak anlatan bir yaşam öyküsü şeklinde de nitelenebilir.

Düş ile hakikat arasında

Aragon'un resmettiği köylü, yeni olana açlığı ve önünde yükselen kente, deyim yerindeyse şaşkın şaşkın göz gezdirisiyle ilk bakışta klasik ya da sıradan gibi görünebilir. Hatta yazarın metni bayağı bile gelebilir okura.

Oysa Aragon'un 'Paris Köylüsü'yle yapmaya uğraştığı şey, tıpkı o dönem Avrupa başta olmak üzere tüm dünyada kotarılmak istenen; koşulları ortaya konan ve sınırları çizilen modern yaşamı, yarattığı kahramanla beraber edebi bir metinde de kurmak.

Gelgelelim roman, yaratılan modernliğe bakakalan, içine dalan ve kendini ona dahil etmeye çabalayan kahramanın dönüşüm hikâyesi biçiminde sesleniyor bize. Başka-laşımın sancılarını da kapsayacak şekilde trajikomik bir duvara yaslanan Aragon, ana karakteri aracılığıyla okurun gözünü açmaya da çalışıyor. Bir bakıma teatral, şiirsel, efsanevi ve aynı zamanda gerçek olamayacak kadar gerçekçi bir pencerenin önüne dikilen Köylü, düş ile hakikat arasında bocalıyor.

Kitapta yeni kurulan dünyaya yapılan göndermeler, taptaze bir anlatım biçiminin de işareti oluyor. Pervasızlık ile ahlakın, sınırlar ile o sınırları aşma heyecanının, kaos ile düzenin, geçmiş ile yeni olanın bir arada yürüdüğü tarihsel bir metinle yüzleşiyoruz. Böylesi bir iklim, vaha ya da mekân, Aragon'un hem fazla sanatsal hem de gayet yalın bir biçim yaratmasını sağlıyor. Zorlayan, zihni yoran ama bütün bunlar olurken sumen altına itilen kimi yakıcı gerçekleri gün yüzüne çıkaran bir şiir gibi okunabilir 'Paris Köylüsü'.

Aragon, gerek romanı kaleme aldığı dönemin gerek geçmişin pek çok düşünsel ve sanatsal öğesini kitaba katmış. Bu anlamda metne, herhangi bir kişinin öyküsü olarak bakmak imkânsızlaşıyor çünkü perde arkası epey kalabalık. Bütün bir Avrupa'nın tarihinden kesitler veya satır aralarında buraya yapılan göndermeler ya da imalar bulunurken 1920'lerin sanatsal ve sosyal dokusundan da bolca malzeme var kitapta.

Aragon'un romanı yazdığı ve kitabın yayımlandığı tarihler göz önünde bulundurulursa hemen her şeyin; karşımıza özellikle gerçekliğin ve kesinliğin sorgulanışı çıkıyor. O

güne kadar akla duyulan sonsuz güvene artık şüpheyile yaklaşıldığı, o zamana dek sarsılmaz ve "bin yıllar süreceği" söylenen paradigmayla ilgili kuşkuların doğmaya başladığı bir dönem... Başka bir deyişle 'Paris Köylüsü'nün ete kemiğe büründüğü ortam, zihnin düz bir çizgide ilerleyemeyeceğinin savunulduğu, yazarın bu ve diğer metinlerinde vurguladığı gibi Kartezyen dünya görüşünde çatlaklar oluştuğu bir yeryüzüne işaret ediyor. Yani Köylü misali, insanların bir dünyaya bir gökyüzüne baktığı yıllar; uykuya direnen birçok entelektüel gibi Aragon da romanıyla bir silkelenişin simgesi hâline geliyor.

Madalyonun parlatılan yüzünde aklın mutlaklığı yer alırken öbür tarafında atılaş-tırılan duyu ve duygular bulunuyor. 'Paris Köylüsü', Aragon'un bunu gündeme getirip edebi bir dille eleştirdiği ve konuya dair fikrini alttan alta okura sunduğu bir metin.

Aragon'un şairliği ve Sürrealizmi yaratıp besleyen görüşleri kitabın hemen her satırında hissediliyor. Yakın tarihin mitoslarını çözümleyip yeni bir mitolojinin temellerini atan 'Paris Köylüsü', yazarın kalem oynatırken (aynı kahramanı gibi) kendisini keşfettiği, sorguladığı ve yaşama ilişkin sürekli yeni bir şeyler söylediği bir hikâye; kayboluşun ve işığa tekrar kavuşmanın öyküsü.

Kartların yeniden karıldığı, şehirlerin baştan kurulduğu ve yaşamın her yönüyle değiştiği bir döneme denk gelen 'Paris Köylüsü'nde Aragon, yakın geçmişe ve kendi çevresine göndermeler de yapıyor. İmge bolluğunun yanı sıra yazarın geçişleriyle 1920'ler baz alındığında tarih-şimdi bağlantılarının rahatlıkla seçilebildiği de bir kitap.

Yayımlandığı tarihten doksan yıl sonra Ayberk Erkay tarafından Türkçeye kazandırılan roman, Aragon'un atıflarıyla şekillenirken bir bakıma Sürrealist ve Dadaist bir selamlaşmaya dönüşüyor.

PARİS KÖYLÜSÜ
Louis Aragon
Çeviren: Ayberk Erkay
MKV, 2017